

επί Θήβας

Ἑτεοκλῆς

Κάδμου πολίται, χρὴ λέγειν τὰ καίρια
ὅστις φυλάσσει πρᾶγος ἐν πρύμνῃ πόλεως
οἴακα νωμῶν, βλέφαρα μὴ κοιμῶν ὕπνῳ.
εἰ μὲν γὰρ εὖ πράξαιμεν, αἰτία θεοῦ·

- 5 εἰ δ' αὖθ', ὃ μὴ γένοιτο, συμφορὰ τύχοι,
Ἑτεοκλέης ἂν εἷς πολὺς κατὰ πτόλιν
ὑμνοῖθ' ὑπ' ἀστῶν φροιμίοις πολυρρόθοις
οἰμώγμασιν θ', ὧν Ζεὺς ἀλεξητήριος
ἐπώνυμος γένοιτο Καδμείων πόλει.

Φωτογραφίες: Γιώργος Πρίμπας

επί Θήβας

Η πόλη της Θήβας, που αρχικά λεγόταν Καδμεία από τον ιδρυτή της, είναι μια από τις αρχαιότερες και πλέον ιστορικές πόλεις της Ελλάδας, με αδιάλειπτη ανθρώπινη παρουσία επί χιλιάδες χρόνια. Η κατάρρα των Λαβδακιδών τροφοδότησε την παγκόσμια Τέχνη όσο ελάχιστα μυθικά ιστορήματα. Στο διάβα της γνώρισε τη δόξα και την παρακμή. Οι εικόνες που ακολουθούν είναι από τους αρχαιολογικής αξίας χώρους στους δρόμους, τους λόφους και τις πλατείες της πόλης. Δεν περιλαμβάνονται φωτογραφίες από το χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου τής Θήβας όπου φιλοξενούνται σπουδαία ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή. Τα κείμενα από τις πινακίδες στους αρχαιολογικούς χώρους ή το διαδίκτυο (με αναφορά στην πηγή). Το απόσπασμα στο εξώφυλλο: οι εννέα πρώτοι στίχοι από την τραγωδία «επτά επί Θήβας» του Αισχύλου.

*Γιώργος Πρίμπας
Ιανουάριος 2018*

Προϊστορικός τύμβος Αμφείου και Ζήθου (στο λόφο μεταξύ των οδών Λάιου και Θεσπιάδη)

Ο τύμβος του Αμφείου, με μέγιστο σωζόμενο ύψος 2 μέτρων και διάμετρο 21 μέτρων, κτίστηκε γύρω στο 2600-2400 π.Χ. στην κορυφή του φυσικού λόφου του Αμφείου. Έχει κωνικό σχήμα και αποτελείται από δύο κατώτερες στρώσεις χώματος και μια ανώτερη στρώση που καλύπτεται από χώμα και ορθογώνια ωμά πλιθιά διαφόρων μεγεθών. Ο τύμβος κάλυψε ένα σημαντικό παλιότερο νεκροταφείο που βρισκόταν στην κορυφή του ομώνυμου λόφου και χρονολογείται στο πρώτο τέταρτο της 3ης χιλιετίας (ΠΚ/ΠΕ Ι). Η έκταση του νεκροταφείου αυτού είναι ακόμα άγνωστη, ενώ άγνωστο επίσης παραμένει αν, εκτός από τους τάφους, ο τύμβος που δημιουργήθηκε εκεί κάλυψε και κάποια οικοδομικά κατάλοιπα, όπως συμβαίνει στη Λέρνα, αλλά και στην αντίστοιχη περίπτωση του υψώματος του Μουσείου. Η σύντομη σωστική ανασκαφή, ωστόσο, που πραγματοποίησε η Θ' ΕΚΠΑ το 2007 κάτω ακριβώς από τον τύμβο, αποκάλυψε τρεις θαλαμωτούς τάφους σκαμμένους στο φυσικό βράχο του λόφου, καθώς και ένα ρηχό λάξευμα που είχε δεχθεί την ταφή γυναίκας με μωρό στην αγκαλιά της. Οι θαλαμωτοί, τάφοι αποτελούν χαρακτηριστικό τύπο τάφου για την εποχή, καθώς όμοιοί τους έχουν βρεθεί και σε άλλα νεκροταφεία της Βοιωτίας, όπως στις Λιθαρές, στην Παραλίμνη, στο Λικέρι, στο Ύπατο, αλλά και στη γειτονική Μάνικα της Εύβοιας. Μέσα στους τάφους του Αμφείου βρέθηκαν ταφές ενός ή και δύο ατόμων σε συνεσταλμένη στάση, ενώ τα κτερίσματα που τις συνόδευαν αποτελούν εισηγμένα αντικείμενα από τις Κυκλάδες και χρονολογούνται στην ΠΚΙ περίοδο.

Σε μεταγενέστερη φάση, είτε στους χρόνους της επόμενης περιόδου που ακολούθησε την κατασκευή του τύμβου (2300-2000 π.Χ.) είτε κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού (2000-1700 π.Χ.), η κορυφή του πλίνθινου τύμβου του Αμφείου σκάφτηκε για να χτιστεί ένας μνημειώδης κιβωτιόσχημος τάφος, ο οποίος δέχτηκε μία ή περισσότερες ταφές με πλούσια κτερίσματα. Η ακριβής χρονολογική σχέση του τύμβου με τον τάφο δεν είναι σαφής, καθώς ο τάφος βρέθηκε συλημένος, ήδη ίσως από την αρχαιότητα, ενώ τα χρυσά κοσμήματα που περισυλλέχθηκαν έξω από αυτόν είναι ό, τι ακριβώς ξέφυγε από τους τυμβωρύχους. Το σύνολο πάντως του τύμβου και του εντυπωσιακού σε μέγεθος τάφου που βρισκόταν στο κέντρο του θα αποτελούσε ένα σημαντικό και ιδιαίτερο σημείο αναφοράς για τους κατοίκους της Θήβας ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους, ένα είδος δηλαδή μνημείου-ηρώου.

[Πηγή \[odysseus.culture.gr\]\(http://πηγή.odysseus.culture.gr\)](http://πηγή.odysseus.culture.gr)

"ΤΟ ΑΜΦΕΙΟΝ"
ΤΥΜΒΟΣ ΑΜΦΙΟΝΟΣ
ΚΑΙ ΖΗΘΟΥ
"THE AMPHION"
TUMULUS OF AMPHION
AND ZETHOS



Βυζαντινής εποχής κτίσμα στην πλατεία Αγίου Γεωργίου
(στη διασταύρωση των οδών Πινδάρου και Γ. Τσεβά)

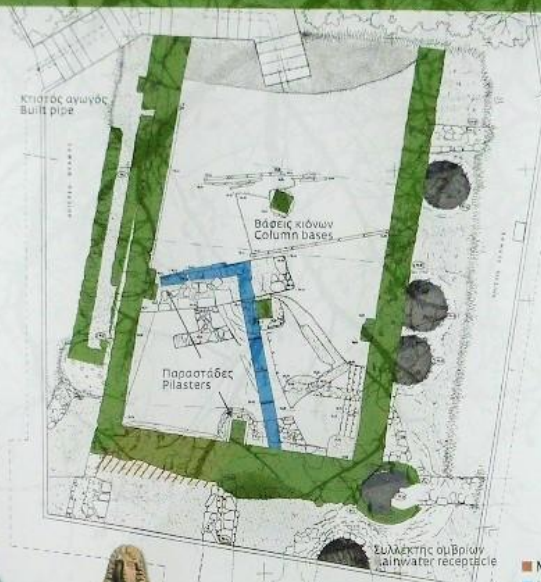
Ανασκαφή πλατείας Αγίου Γεωργίου

Excavation in Ayiou Georgiou square

Στο βόρειο άκρο της Καδμείας στην πλατεία του Αγ. Γεωργίου, το 1984 αποκαλύφθηκε τμήμα μεγάλου δημόσιου ορθογώνιου κτηρίου του 12ου αι. μ.Χ., με κινστέρνα (δεξαμενή συλλογής ομβρίων υδάτων) στη νοτιοανατολική εξωτερική γωνία του και κτιστό αγωγό.

Σε βαθύτερα στρώματα ανασκάφηκε τμήμα περιβάλου ενός σημαντικού υπαίθριου ιερού, του Θεσμοφορίου της Δήμητρας (5ος-3ος αι. π.Χ.), όπου λάμβαναν χώρα ετήσιες τελετές γονιμότητας από τις γυναίκες της πόλης. Από τα ευρήματα ξεχωρίζουν τα γυναικεία ειδώλια με υδρίες και τα ομοιώματα χοίρων και φιδιών.

Ο λατρευτικός όμως χαρακτήρας του χώρου ανάγεται ήδη στους μυκηναϊκούς χρόνους (13ος αι. π.Χ.), όπως μαρτυρούν τα αντικείμενα που βρέθηκαν σε παχύ στρώμα καταστροφής, το οποίο περιείχε χάλκινες λόγχες δοράτων, τμήμα υφάσματος με πλήθος κουμπιών από στεατίτη και κεφάλι από πήλινο τροχήλατο ειδώλιο.



Κάτοψη ανασκαφής - Excavation plan

At the northern end of Kadmeia, in Ayiou Georgiou square, in 1984 a part of a large rectangular public building of the 12th c. AD was revealed with a cistern (rainwater tank) at its southeastern external corner, and a built pipe.

In deeper layers, a part of a perivolos of the important sanctuary of Demeter Thesmophoros (5th-3rd c. BC) was excavated where annual fertility festivals took place by the women of the city. Female figurines with hydriae and figurines of pigs and snakes stand out among the finds.

The aspect of cult practice of this place dates back to the Mycenaean time (13th c. BC). This is indicated by the objects that have been found in a thick destruction layer which contained bronze spearheads, a part of textile with many buttons made of steatite and the head from a clay figurine made on the potter's wheel.



Πήλινα γυναικεία ειδώλια
- προσφορές από το Θεσμοφόριο,
5ος-4ος αι. π.Χ.
Clay women figurines
- offerings from the Thesmophorion,
5th-4th c. BC



Περίβολος κλασικών χρόνων, 5ος-4ος αι. π.Χ.
Perivolos of classical times, 5th-4th c. BC



Κεφάλι τροχήλατου ανθρωπόμορφου ειδωλίου, 13ος αι. π.Χ.
Head of a wheeled anthropomorphic figurine, 13th c. BC



Ορειχάλκινη λόγχη, 13ος αι. π.Χ.
Bronze spear, 13th c. BC

Στο βόρειο άκρο της Καδμείας στην πλατεία του Αγ. Γεωργίου, το 1984 αποκαλύφθηκε τμήμα μεγάλου δημόσιου ορθογώνιου κτηρίου του 12ου αι. μ.Χ., με κινστέρνα (δεξαμενή συλλογής ομβρίων υδάτων) στη νοτιοανατολική εξωτερική γωνία του και κτιστό αγωγό.

Σε βαθύτερα στρώματα ανασκάφηκε τμήμα περιβόλου ενός σημαντικού υπαίθριου ιερού, του Θεσμοφορίου της Δήμητρας (5ος-3ος αι. π.Χ.), όπου λάμβαναν χώρα ετήσιες τελετές γονιμότητας από τις γυναίκες της πόλης. Από τα ευρήματα ξεχωρίζουν τα γυναικεία ειδώλια με υδρίες και τα ομοιώματα χοίρων και φιδιών.

Ο λατρευτικός όμως χαρακτήρας του χώρου ανάγεται ήδη στους μυκηναϊκούς χρόνους (13ος αι. π.Χ.), όπως μαρτυρούν τα αντικείμενα που βρέθηκαν σε παχύ στρώμα καταστροφής, το οποίο περιείχε χάλκινες λόγχες δοράτων, τμήμα υφάσματος με πλήθος κουμπιών από στεατίτη και κεφάλι από πήλινο τροχήλατο ειδώλιο.







Μυκηναϊκό Ανάκτορο της Θήβας ή Καδμείον (στη διασταύρωση των οδών Πινδάρου και Αντιγόνης)

Το Μυκηναϊκό Ανάκτορο της Θήβας ή Καδμείον χρονολογείται στην Υστεροελλαδική περίοδο ΙΙΙ (14ος-13ος αιώνας π.Χ.). Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα μυκηναϊκά διοικητικά κέντρα (ανάκτορα) της Ηπειρωτικής Ελλάδος και βρισκόταν στο κέντρο περίπου της Καδμείας ακρόπολης. Τα διάφορα παραρτήματα και γραφεία του κάλυπταν μεγάλο μέρος του φυσικού λόφου των Θηβών. Τμήματα του ανακτόρου, που ήταν διακοσμημένα με τοιχογραφίες, ανασκάφηκαν από τον Α. Κεραμόπουλλο μεταξύ του 1906 και 1929 και αργότερα εκ νέου μεταξύ του 1963 και 1995 από αρχαιολόγους της Θ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Ιδιαίτέρως σημαντικά είναι τα αρχεία των πήλινων πινακίδων Γραμμικής Β' γραφής, οι ενεπίγραφοι ψευδόστομοι αμφορείς που φαίνεται πως έφταναν με προϊόντα από την Κρήτη, το λεγόμενο "Δωμάτιο του Θησαυρού" και η "Οπλοθήκη".

[Πηγή odysseus.culture.gr](http://Pηγή odysseus.culture.gr).

Μυκηναϊκό Ανάκτορο
Θηβών "Καδμείο"
Mycenaean Palace Complex
of Thebes "Kadmeion"

















Οπλοθήκη

(στη διασταύρωση των οδών Αντιγόνης και Πελοπίδου)

Αρκετές από τις σημαντικότερες λειτουργίες του μυκηναϊκού ανακτόρου της Θήβας στεγάζονταν στο οικοδομικό συγκρότημα της «Οπλοθήκης», που βρισκόταν στο ανατολικό τμήμα της ακρόπολης και αποτελούσε παράρτημα του κεντρικού συγκροτήματος του ανακτόρου. Από το πολύπλοκο σύστημα θεμελίων τοίχων που έχουν ανασκαφεί στη θέση, προκύπτει ότι το συγκρότημα διέθετε τουλάχιστον μία μεγάλη ορθογώνια αίθουσα, καθώς και μικρότερα δωμάτια ανάμεσα σε ένα πλέγμα στενών διαδρόμων. Τα δωμάτια του συγκροτήματος λειτουργούσαν ως αποθήκες οπλισμού, ιπποσκευής και χάλκινων εργαλείων και σκευών, χώροι φύλαξης ελεφαντουργημάτων, ζυγίσματος διαφόρων πρώτων υλών, αλλά και τήρησης αρχείων σε πήλινες πινακίδες για διάφορες οικονομικές δραστηριότητες του ανακτόρου.

[Πηγή mthv.gr.](http://mthv.gr)







Μυκηναϊκοί θαλαμωτοί τάφοι Καστελλίων
(στο λόφο δίπλα στο 2ο Γυμνάσιο Θήβας «Πινδάρειο»)

Ο θαλαμωτός τάφος ο λεγόμενος "Οιδίποδος Παίδων" βρίσκεται στο λόφο Μεγάλο Καστέλλι στα ανατολικά της Καδμείας ακρόπολης της Θήβας. Πρόκειται για μυκηναϊκό θαλαμωτό τάφο μνημειωδών διαστάσεων που ταυτίστηκε με τον τάφο των Οιδίποδος Παίδων που αναφέρει ο Πausanías, δηλαδή του Ετεοκλή και Πολυνείκη, οι οποίοι αλληλοσκοτώθηκαν μονομαχώντας μπροστά στα τείχη της Θήβας στην εκστρατεία των "Επτά επί Θήβας" (Ο Πausanías ονομάζει τους τάφους αυτούς "μνήματα", δηλ. μνημειακές ταφικές κατασκευές). Το επιβλητικότερο μυκηναϊκό ταφικό μνημείο αποκαλύφθηκε στη βόρεια πλαγιά του λόφου του μεγάλου Καστελλίου από τον έφορο Θ. Σπυρόπουλο, ο οποίος από το 1970 ως το 1973 ερεύνησε συστηματικά το λόφο. Ο τάφος χρονολογείται στον 14-13ο αιώνα π.Χ. Είναι από τους μεγαλύτερους γνωστούς θαλαμωτούς τάφους των μυκηναϊκών χρόνων και δεν υστερεί πολύ σε διαστάσεις από τους σημαντικότερους θολωτούς (σημειώνεται εν προκειμένω ότι στην περιοχή των Θηβών δεν έχουν εντοπιστεί θολωτοί μυκηναϊκοί τάφοι). Πιθανώς πρόκειται για τάφο που προοριζόταν για τα μέλη βασιλικής οικογένειας. Σχηματίστηκε από την ενοποίηση δύο ταφικών δωματίων που είχαν λαξευτεί στο λόφο σε διαφορετικό επίπεδο και με ξεχωριστούς δρόμους (διαδρόμους πρόσβασης). Ο κυριότερος από τους δρόμους έχει μήκος 25 μέτρα, 10 μέτρα ύψος και 4 μέτρα πλάτος. Ο δεύτερος δρόμος που φαίνεται μεταγενέστερος είναι 1,30μ. ψηλότερος από τον πρώτο και οδηγεί σε θάλαμο που διαμορφώθηκε ως προέκταση του πρώτου θαλάμου (όλος ο χώρος του θαλάμου έχει 11,5μ μήκος, 7 μέτρα μήκος και 3,5μ ύψος. Ο τάφος είναι από τους λίγους θαλαμωτούς των μυκηναϊκών χρόνων που είχε διακοσμηθεί με τοιχογραφίες. Η γραπτή διακόσμηση - σπείρες, φυτικός διάκοσμος, γυναίκες με υψωμένα χέρια σε στάση θρήνου- ήταν στα τοιχώματα του θαλάμου και στις κάθετες επιφάνειες των "θρανίων" που άλλα λαξεύτηκαν και άλλα χτίστηκαν στο εσωτερικό του θαλάμου. Οι τοιχογραφίες αποκολλήθηκαν και μεταφέρθηκαν στη Δ/ση Συντήρησης. Κατά το 1997 μεταφέρθηκαν πίσω στο Μουσείο Θήβας όπου και βρίσκονται.

[Πηγή \[odysseus.culture.gr\]\(http://Pnyx.odysseus.culture.gr\)](http://Pnyx.odysseus.culture.gr)

Μυκηναϊκοί Θαλαμοειδείς Τάφοι
Mycenaean Chamber Tombs





Ιερό Ισμηνίου Απόλλωνος

(Ισμήνιος Λόφος – μεταξύ των οδών Οπλαρχηγού Βόγκλη, Αναπαύσεως, Βάρναλη)

Ένα από τα σημαντικότερα ιερά της αρχαίας Θήβας ήταν το ιερό του Ισμηνίου Απόλλωνος, στον ομώνυμο λόφο νοτιοανατολικά της αρχαίας πόλης. Ο λόφος χρησιμοποιήθηκε ήδη από τον 15ο αι. π.Χ., καθώς εκεί βρισκόταν ένα από τα τρία μεγάλα νεκροταφεία λαξευτών θαλαμωτών τάφων της μυκηναϊκής Θήβας. Αργότερα ιδρύθηκε εκεί το φημισμένο ιερό, η ιστορία του οποίου έχει να επιδείξει τρεις διαδοχικούς ναούς που κατασκευάστηκαν στο χώρο αυτό κατά την αρχαιότητα. Ο πρώτος κτίστηκε γύρω στα τέλη του 8ου αι. π.Χ. και μετά την καταστροφή του αντικαταστάθηκε στους αρχαϊκούς χρόνους από άλλο ναό, δωρικού ρυθμού, που διατηρήθηκε ως τις αρχές του 4ου αι. π.Χ. Τότε κτίστηκε ο τρίτος ναός, δωρικός περίπτερος, ο οποίος πιθανώς δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Σ' αυτόν ανήκουν τα κατάλοιπα της θεμελίωσης που είναι σήμερα ορατά στην κορυφή του λόφου. Κατά τη μαρτυρία του Πausανία, στην είσοδο του ιερού υπήρχαν αγάλματα του Ερμή και της Αθηνάς, τα οποία η παράδοση απέδιδε στους μεγάλους γλύπτες Φειδία και Σκόπα. Στο ιερό υπήρχαν πολλά αφιερώματα, κυρίως αγάλματα και τρίποδες με αναθηματικές επιγραφές. Αργότερα ο λόφος χρησιμοποιήθηκε ως παλαιοχριστιανικό και βυζαντινό νεκροταφείο με κτιστούς τάφους που βρισκόταν σε χρήση μέχρι και τον 12ο αι. μ. Χ.

[Πηγή \[odysseus.culture.gr\]\(http://Pnyh.odysseus.culture.gr\).](http://Pnyh.odysseus.culture.gr)

Ιερό Ισμηνίου
Απόλλωνος
Sanctuary of
Apollo Ismenios









Τμήμα της αρχαίας οχύρωσης πίσω από τον Ι.Ν. Αγίου Λουκά
(στη διασταύρωση των οδών Οπλαρχηγού Βόγκλη, Αναπαύσεως)







Κοιμητήριο βυζαντινός Ναός
(στη διασταύρωση των οδών Πουλόπουλου και Αναπαύσεως)

Κοιμητηριακός Ναός
Funerary Church







Ιερό Ηρακλέους (επί της οδού Πολυνείκους 13)

Φτάνοντας κανείς στην πόλη της Θήβας από την κύρια οδό που ερχόταν από τις Πλαταιές, και πριν διαβεί τις Ηλέκτρες Πύλες στο νοτιοανατολικό άκρο της Καδμείας, συναντούσε πρώτα στα αριστερά του το ιερό του Ηρακλέους. Πολύτιμες γι' αυτό είναι οι περιγραφές του Πινδάρου και του Πausανία, που μαρτυρούν τη λατρεία του Ηρακλή και των παιδιών του ήρωα από τη Μεγάρα, κόρη του Κρέοντα, στο χώρο αυτό. Το ιερό ανασκάφηκε πρόσφατα κάτω από τη σύγχρονη πόλη, λίγα μέτρα νοτίως των Ηλεκτρών Πυλών. Εκεί βρέθηκε τμήμα στοάς και περιβόλου που οριοθετούσε κενοτάφιο, μέσα στο οποίο πιθανώς γίνονταν οι προσφορές και οι εναγισμοί προς τιμήν των παιδιών της Μεγάρας. Επίσης, κάτω από την οδό Πολυνείκους, βρέθηκαν δύο μονολιθικοί βωμοί, καθώς και βωμός τέφρας με παχύ στρώμα διαδοχικών στρώσεων καύσης, μέσα στην οποία περιέχονταν μεγάλες ποσότητες καμένων οστών και κεραμικής γεωμετρικών και αρχαϊκών χρόνων (8ος-5ος αι. π.Χ.). Είναι πιθανότατα ο βωμός των θυσιών που τόσο γλαφυρά περιγράφει ο Πίνδαρος στον 4ο Ισθμιόνικό του.

[Πηγή mthv.gr](http://mthv.gr)







Ηλέκτρεις Πύλεις

(στη διασταύρωση των οδών Πολυνείκους και Παναγιώτη Δράκου)

Είναι οι κυριότερες πύλεις τις αρχαίας Θήβας, καθώς από αυτές περνούσε ο δρόμος που ερχόταν από την Αθήνα μέσω των Πλαταιών. Τα σημερινά ερείπια ανήκουν στους ελληνιστικούς χρόνους. Οι πύλεις είχαν από έναν μεγάλο κυκλικό πύργο στην κάθε τους πλευρά, ανάμεσα από τους οποίους περνούσε, όπως και σήμερα, ο δρόμος που έφτανε στη Θήβα. Φέρουν την ονομασία τους από την Ηλέκτρα, κόρη του Άτλαντα, την οποία διάφορες μυθολογικές παραδόσεις παρουσίαζαν ως πεθερά του Κάδμου, μητέρα της Αρμονίας από το Δία. Οι μύθοι τοποθετούσαν την επική μονομαχία Ετεοκλή και Πολυνείκη στην περιοχή έξω από τις Ηλέκτρεις Πύλεις.

[Πηγή mthv.gr](http://mthv.gr)

Τμήμα Αρχαίας Οχύρωσης
"Ηλέκτρης Πύλης"
Remains of the Ancient
Fortification Wall "Elektrai Gate"













Μυκηναϊκό τείχος των Προιτιδών
(στη διασταύρωση των οδών Βουρδούμπα και Ιοκάστης)

ΤΟ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΤΕΙΧΟΣ ΤΩΝ "ΠΡΟΙΤΙΔΩΝ" THE MYCENAEAN FORTIFICATION AT THE "PROITIDES" SITE

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΑΔΜΕΙΑΣ ΜΕ ΣΗΜΕΙΩΜΕΝΗ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΜΥΚΗΝΑΪΚΗΣ ΟΧΥΡΩΣΗΣ
MAP OF THE KADMEIA SHOWING THE LOCATION OF THE EXCAVATED SECTIONS OF THE MYCENAEAN FORTIFICATION



Τμήμα του μυκηναϊκού τείχους από την έσκαφη του 1915.
A section of the Mycenaean fortification at Thebes, seen from the N.W.



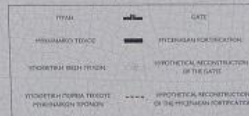
Το τμήμα όπου η υποθετική πρόταση του 1915 έγινε πραγματικότητα.
The Mycenaean wall at the "Proitides" site as visible today from above (map no. 1).



Τμήμα του μυκηναϊκού τείχους, όπως αποκαλύφθηκε την έσκαφη του 1915.
Drawing of the Mycenaean fortification revealed in 1915 excavation at the "Proitides" site.



Η ενίσχυση των τειχών της πόλης και η ανασκαφή της πόλης.
The fortification of Thebes in Mycenaean and historical times.



ΥΠΟΜΕΝΗ

1. Προϊτίδες Πύλη
2. Τμήμα μυκηναϊκού τείχους
3. Τμήμα μυκηναϊκού τείχους
4. Ουκλιδής Πύλη
5. Τμήμα μυκηναϊκού τείχους
6. Ηρώδης Πύλη
7. Τμήμα μυκηναϊκού τείχους
8. Κρηναία Πύλη
9. Τερενία Πύλη
10. Τμήμα μυκηναϊκού τείχους
11. Ηρώδης Πύλη
12. Τμήμα μυκηναϊκού τείχους
13. Ερμού Πύλη
14. Τμήμα μυκηναϊκού τείχους
15. Μυκηναϊκό οικόπεδο
16. "Οκλιδής" και μεσοκλιμακώδης νεκροταφείο
17. Μυκηναϊκό οικόπεδο
18. Μυκηναϊκά αρχαία και μεσοκλιμακώδης νεκροταφείο

LEGEND

1. Proitides Gate
2. Mycenaean fortification
3. Mycenaean fortification
4. Herakleides Gate
5. Mycenaean fortification
6. Eros Gate
7. Mycenaean fortification
8. Krenaias Gate
9. Terentia Gate
10. Mycenaean fortification
11. Herakleides Gate
12. Mycenaean fortification
13. Herakleides Gate
14. Mycenaean fortification
15. Mycenaean palace
16. "Okleides" and Herakleides Cemetery
17. Mycenaean palace
18. Mycenaean palace and Herakleides Cemetery



Τμήμα του μυκηναϊκού τείχους, του Κελάνου.
Section of the Mycenaean fortification of the Kadmeia.

Σύμφωνα με την αρχαία γραπτή παράδοση, η Θήβα είχε οχυρωθεί με ισχυρά τείχη ήδη από τα μυθικά (προϊστορικά) χρόνια. Κατά τον Όμηρο, οι δίδυμοι αδελφοί Ζήθος και Αμφίων είχαν κατασκευάσει την πρώτη οχύρωση της Καδμείας, η οποία διέθετε επτά πύλες: «... Αμφίωνά τε Ζήθων τε, οἱ πρώτοι θήβης ἔδος ἔκτισαν ἑπταπύλιον, πύργωσάν τ', ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτον γέ δύναντο ναίειν εὐρύχορον θήβην, κρατερὸν περ ἔόντε...» («... ο Αμφίωνας κι ο Ζήθος, τη Θήβα την ἐπτάπυλη πρωτόκτισον κείνοι κι ἔπειτα τὴν κάστρον ἀλόγιστα, γιατί δε θα μπορούσαν μια πόλη τόσο σπλάκωρη, σαν την πλατιά τη Θήβα, να την φυλάν' ἀτείχιστη κι ας ἦσαν ἀνθρώποι...» Οδ. λ. 262-5). Οι ίδιοι λέγεται ὅτι οχύρωσαν και την Εὐτρεσία.

Οι ανασκαφές, που πραγματοποιήθηκαν στη Θήβα, από το τέλος του 19ου αιώνα και εἰς ἔφερον στο φῶς τμήματα οχυρώσεων διαφορετικών χρονολογικῶν φάσεων. Αρκετά ἀνήκουν στο μυκηναϊκό οχυρωματικό περίβολο της πόλης και βρίσκονται σε διάφορα σημεία περιμετρικά του λόφου της Καδμείας. Εμφανίζονται ἔτσι ὅτι η Θήβα ἦταν οχυρωμένη ἀκρόπολη στην περίοδο της ἀρχαίας κυριαρχίας στον ἐλλαδικὸ χώρο (περ. 1400-1200 π.Χ.), ὅπως ὁ Πλας (Κάστρο), η Εὐτρεσία και άλλες θέσεις της Βοιωτίας και οὐ Μυκῆνες, η Τίρυνθα, η Μίδα, η Ἀοίνη, τὸ Ἄργος, η Νουμλία κ.α. στην Πελοπόννησο.

Στη θέση αὐτή ἐκτίσθη ἡ ἑσκαφή μας πύλη των ιστορικῶν Θηβῶν, ἰσως των «Προϊτίδων», ἀπ' ὅπου κατὰ τον Πausanias ἄρχιζε η «λεωφόρος» προς τη Χαλκίδα και τη νοτιοανατολική Βοιωτία. Οι ανασκαφές ὅμως του 1915 ἀποκάλυψαν τμήμα τείχους, που ἀνήκει στη μυκηναϊκή οχύρωση της Καδμείας. Στο σημεῖο αὐτό η οχύρωση διατηρεῖ μία ἀπὸ τὴν δύο οἰκίες της και εδράζεται στο φυσικὸ βράχο (εἰκ. ἄνω δεξιά και κάτω). Κατὰ το 1986 ἡ γὰ μέτρα βορειότερα, ἀποκαλύφθηκε κάτω ἀπὸ την οδὸ Τσεβῆ, ἕνα ακόμη τμήμα του μυκηναϊκοῦ τείχους. Διὰσφαί ομοίως την ἐξωτερική οἰή και ἀρκετὸ ἀπὸ το πόδιος της και τὴν με πλεύρα εἰσόδου. Διὰσφαί ἔτσι στο σημεῖο αὐτὸ η πρώτη μυκηναϊκή πύλη της Καδμείας (εἰκ. ἄνω αριστερά).

Ἀνὸλογο τμήματα του τείχους ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ στο λόφο του Μουσείου, στον Ἁγιο Γεώργιο των Παλαιοσημερολογιῶν και στην ἐκδομένη θέση των «Ομοκλιδῶν», στην ἀνατολική πλεύρα της Καδμείας.

According to the literary sources, Thebes had received massive fortifications already in prehistory, an era distantly echoed by the Greek myths and legends. Homer, for instance, mentions that the twin brothers Zethos and Amphion build the first fortification of Thebes, which featured seven gates: «... Amphion and Zethus, who first established the seat of seven-gated Thebes, and fenced it in with walls, for they could not dwell in spacious Thebes unfenced, how mighty soever they were...» (Odyssey, XI, 262-5). Zethos and Amphion are also claimed to have built the Eutresis fortification.

The archaeological excavations in Thebes since the late 19th c. have gradually brought to light fortification sections dating to various periods. Several of these segments belong to the Mycenaean enceinte, which can be partly traced around the edges of the citadel (Kadmeia). It is therefore now certain that Thebes was fortified between 1400-1200 BC, as were other significant sites in Boeotia (Glas/Kastro, Eutresis) and the Greek mainland in general (Mycenae, Tiryns, Midea, Asine, Argos etc.).

Because of its position, this site was traditionally assumed to have accommodated a gate of the historical (later enceinte - the so-called "Proitides gate", which, according to Pausanias, opened onto the road leading to Chalkis and south-eastern Boeotia, yet the 1915 excavations revealed here a section of the Mycenaean fortification. The wall was founded on the bedrock and showed a well-preserved exterior façade (see illustration above to the right; compare below). In 1986 another wall segment was excavated a few metres further north, in a sounding underneath Tseva street. A substantial portion of its width, its exterior front as well as a perpendicular façade came to light (see illustration above, to the left); the latter testifies to the existence of an entrance or gate in this area.

Comparable wall sections have been found elsewhere on the east slope of the citadel and at the hypothesised location of the "Homoloides gate", behind the Archaeological Museum knoll, and near the Haghiou Gheorghios of Paleioimerologites chapel.

Σύμφωνα με την αρχαία γραπτή παράδοση, η Θήβα είχε οχυρωθεί με ισχυρά τείχη ήδη από τα μυθικά (προϊστορικά) χρόνια. Κατά τον Όμηρο, οι δίδυμοι αδελφοί Ζήθος και Αμφίων είχαν κατασκευάσει την πρώτη οχύρωση της Καδμείας, η οποία διέθετε επτά πύλες: ... Ἀμφίονά τε Ζῆθόν τε, οἳ πρῶτοι Θήβης ἔδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο, πύργωσάν τ', ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην, κρατερῶ περ ἔόντε.» («... ο Αμφίωνας κι ο Ζήθος, τη Θήβα την επτάπυλη πρωτόκτισαν εκείνοι κι έκτισαν κάστρο ολόγυρα, γιατί δε θα μπορούσαν μια πόλη τόσο απλόχωρη, σαν την πλατιά τη Θήβα, να την φυλάν' ατείχιστη κι ας ήταν αντριωμένοι...» Οδ. λ, 262-5). Οι ίδιοι λέγεται ότι οχύρωσαν και την Εύτρηση.

Οι ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν στη Θήβα, από το τέλος του 19ου αιώνα και εξής έφεραν στο φως τμήματα οχυρώσεων διαφορετικών χρονολογικών φάσεων. Αρκετά ανήκουν στο μυκηναϊκό οχυρωματικό περίβολο της πόλης και βρίσκονται σε διάφορα σημεία περιμετρικά του λόφου της Καδμείας. Επιβεβαιώνεται έτσι ότι η Θήβα ήταν οχυρωμένη ακρόπολη στην περίοδο της αχαϊκής κυριαρχίας στον ελλαδικό χώρο (περ. 1400-1200 π.Χ.), όπως ο Γλας (Κάστρο), η Εύτρηση και άλλες θέσεις της Βοιωτίας και οι Μυκήνες, η Τίρυνθα, η Μιδέα, η Ασίνη, το Άργος, η Ναυπλία κ.α. στην Πελοπόννησο.

Στη θέση αυτή εικάζεται η ύπαρξη μιας πύλης των ιστορικών Θηβών, ίσως των «Προϊτίδων», απ' όπου κατά τον Παυσανία άρχιζε η «λεωφόρος» προς τη Χαλκίδα και τη νοτιοανατολική Βοιωτία. Οι ανασκαφές όμως του 1915 αποκάλυψαν τμήμα τείχους, που ανήκει στη μυκηναϊκή οχύρωση της Καδμείας. Στο σημείο αυτό η οχύρωση διατηρεί μία από τις δύο όψεις της και εδράζεται στο φυσικό βράχο. Κατά το 1986 λίγα μέτρα βορειότερα, αποκαλύφθηκε κάτω από την οδό Τσεβά, ένα ακόμη τμήμα του μυκηναϊκού τείχους. Διασώζει ομοίως την εξωτερική όψη και αρκετό από το πάχος του, καθώς και τη μια πλευρά εισόδου. Διαπιστώνεται έτσι στο σημείο αυτό η πρώτη μυκηναϊκή πύλη της Καδμείας.

Ανάλογα τμήματα του τείχους έχουν αποκαλυφθεί στο λόφο του Μουσείου, στον Άγιο Γεώργιο των Παλαιοημερολογιτών και στην εικαζόμενη θέση των «Ομολωϊδων», στην ανατολική πλευρά της Καδμείας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - Θ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ και ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ



Δίπλα στους δρόμους.







